Commissie Eindtermen Accountantsopleiding

Postbus 242
2130 AE Hoofddorp
T (088) 496 04 21
E info@cea.nl
I www.cea.nl

Datum binnenkomst	: 29 oktober 2026	Referentie	: 26/MCEA/02062	Telefoon	: (088) 496 04 21
Bijlage(n)	:	Behandelaar	: Coen Bongers	E-mail	: info@cea.nl

Onderwerp **Reactie NOREA - Reactie uitvoeringstoets conceptrapport eindtermen 2027**

De uitvoeringstoets bestaat uit het conceptrapport eindtermen 2027 en onderstaand formulier met een aantal vragen.

1. Biedt het conceptrapport voldoende handvatten voor een vertaling naar een opleidings- en toetsprogramma voor uw onderwijsinstelling, organisatie en/of stagebureau?

Antwoord: gedeeltelijk.

NOREA herkent de gekozen aanpak, waarbij de eindtermen themagericht zijn opgesteld en theorie en praktijk zijn geïntegreerd. De keuze voor beroepsactiviteiten kan opleidingen helpen om kennis en vaardigheden meer in samenhang aan te bieden en te toetsen.

Tegelijkertijd zijn de eindtermen op een hoog en conceptueel niveau geformuleerd. Daardoor wordt een belangrijk deel van de inhoudelijke uitwerking bij de afzonderlijke opleidingen neergelegd. Dit biedt ruimte voor een eigen invulling, maar geeft naar onze mening onvoldoende houvast om te bepalen welk niveau van bijvoorbeeld IT-kennis en technologische deskundigheid van iedere startbekwame accountant mag worden verwacht en op welke wijze de accountant de samenwerking met de IT-auditor (RE) wordt vormgegeven.

In het conceptrapport worden onderwerpen als cybersecurity, artificial intelligence, IT-general controls en application controls genoemd. De uitwerking daarvan is echter beperkt. Hierdoor bestaat het risico dat opleidingen deze onderwerpen verschillend vertalen naar hun opleidings- en toetsprogramma's.

Daarnaast constateren wij dat het taalgebruik en de spelling nog niet overal consistent aansluiten op de terminologie uit de relevante Standaarden. Dit is naar onze mening voor verbetering vatbaar om de eenduidigheid te bevorderen.

Dit geldt zowel voor de oriëntatie Assurance als voor de oriëntatie Accountancy-MKB. Voor beide oriëntaties is IT-basiskennis relevant. Afhankelijk van de aard en complexiteit van de werkzaamheden kan voor de assurance-accountant verdere verdieping nodig zijn.

Voor een goede vertaling naar opleidings- en toetsprogramma's is daarom meer duidelijkheid nodig over:

- de principes en uitgangspunten die gelden voor de samenwerking met de RE.
- de IT-basiskennis die iedere startbekwame accountant moet beheersen;
- het niveau waarop deze kennis moet worden toegepast;
- de benodigde verdieping bij complexere IT-omgevingen;
- het herkennen van de grenzen van de eigen deskundigheid;
- het moment waarop de inzet van een IT-auditor (RE) vereist is;
- de kennis en vaardigheden die nodig zijn om specialistische werkzaamheden te kunnen aansturen en beoordelen.

2.	**Welke eventuele concrete knelpunten verwacht u bij de implementatie van de eindtermen 2027 voor uw organisatie**?

Een belangrijk knelpunt is dat de conceptuele formulering veel ruimte laat aan opleidingen. Hierdoor kunnen verschillen ontstaan in de wijze waarop IT en technologische ontwikkelingen in opleidingen en toetsprogramma's worden opgenomen. Daarmee kan ook het niveau van IT-kennis van afgestudeerde accountants per opleiding verschillen.
Een tweede knelpunt betreft de samenwerking met andere disciplines. In het conceptrapport wordt samenwerking met andere professionals genoemd, maar de concrete invulling daarvan blijft beperkt. In de praktijk kan een accountant niet alle vereiste werkzaamheden zelf uitvoeren. Dit geldt in het bijzonder bij middelgrote en complexe IT-omgevingen.
De accountant moet daarom voldoende basiskennis hebben om:

- te herkennen wanneer specialistische deskundigheid nodig is;
- een specialist een gerichte opdracht te geven;
- de scope van de specialistische werkzaamheden te bepalen;
- de uitkomsten van die werkzaamheden te begrijpen;
- te beoordelen of de juiste vragen zijn gesteld.

Wanneer dit niet duidelijk in de opleiding en toetsing wordt verwerkt, kan onduidelijkheid ontstaan over wat een accountant zelfstandig kan uitvoeren en wanneer samenwerking met een IT-auditor/RE noodzakelijk is.
De positie van de RE en het koppelvlak tussen de RA en RE komen in het concept onvoldoende duidelijk naar voren. Daardoor is niet helder hoe de specifieke assurance-deskundigheid van de RE op het gebied van IT in de opleiding en praktijk wordt betrokken.
Als randvoorwaarde voor de implementatie zien wij daarom dat nader wordt verduidelijkt:

- welke IT-basiskennis voor beide oriëntaties geldt;
- waar verdieping noodzakelijk is;
- wanneer samenwerking met een specialist aan de orde is;
- hoe regievoering en multidisciplinaire samenwerking in de opleiding en toetsing worden verwerkt;
- hoe de rol en deskundigheid van de RE bij IT-gerelateerde assurance worden meegenomen.

3.	**Welke mogelijkheden en uitdagingen ziet uw organisatie specifiek voor het begeleiden en beoordelen van trainees?**

De geïntegreerde opzet biedt de mogelijkheid om IT en technologische ontwikkelingen te verbinden met concrete beroepsactiviteiten. Hierdoor kunnen trainees in praktijkopdrachten laten zien hoe zij IT-risico's, beheersingsmaatregelen en de inzet van specialisten betrekken bij hun werkzaamheden.
Een uitdaging is dat de eindtermen onvoldoende concreet maken wat een trainee op het gebied van IT zelfstandig moet kunnen uitvoeren. Ook is niet duidelijk wanneer van een trainee mag worden verwacht dat deze een specialist inschakelt.
Dit kan ertoe leiden dat trainees, kantoren, stagebureaus en onderwijsinstellingen verschillende opvattingen hanteren over:

- het vereiste niveau van IT-kennis;
- geschikte praktijkopdrachten op het gebied van IT;
- het onderscheid tussen basiskennis en specialistische deskundigheid;
- de beoordeling van samenwerking met IT-auditors en andere specialisten;
- het niveau waarop een trainee specialistische bevindingen moet kunnen begrijpen en beoordelen.

Voor begeleiding en beoordeling is het daarom van belang dat duidelijk wordt gemaakt welke onderdelen iedere trainee zelf moet beheersen en welke onderdelen in

samenwerking met een specialist kunnen worden uitgevoerd.
Daarnaast verdient de rol van de accountant als regievoerder aandacht. Een trainee hoeft niet alle specialistische werkzaamheden zelf te kunnen uitvoeren, maar moet wel leren de grenzen van de eigen deskundigheid te herkennen, een specialist gericht in te schakelen en de uitkomsten van specialistische werkzaamheden te begrijpen.
Een aandachtspunt daarbij is de beschikbaarheid van passende praktijkopdrachten en deskundige begeleiding. Niet iedere trainee zal binnen de eigen werkomgeving in dezelfde mate te maken krijgen met complexe IT-omgevingen of samenwerking met een RE. Dit kan verschillen veroorzaken in de praktijkervaring en beoordeling van trainees.

4. Heeft u nog overige opmerkingen ten aanzien van de implementatie

Gezien het feit dat de IT-auditor (RE), verenigd in de NOREA, in de praktijk intensief samenwerkt met de Registeraccountant (RA), vinden wij het belangrijk dat de accountantsopleidingen ook in de toekomst een goede en aantoonbaar gelijkwaardige basis bieden om een effectieve samenwerking te waarborgen.
Een aantal structurele ontwikkelingen in het accountants- en IT-auditberoep maakt een heldere implementatie van het IT-domein urgent:

- De traditionele jaarrekeningcontrole én de opkomende duurzaamheidsassurance (CSRD) kunnen niet meer zonder de expertise van IT-auditors;
- Geborgd moet worden dat assurance wordt verstrekt door inzet van adequate en aantoonbaar gekwalificeerde deskundigen;
- Regelgeving en risico's op het terrein van IT en technologie prolifereren sterk (zoals AI, cyberrisico's, NIS2, DORA en productaansprakelijkheidseisen);
- De behoefte aan assurance in een steeds verder gedigitaliseerde maatschappij neemt toe;
- De instroom in beide beroepen moet worden gestimuleerd om in de toekomstige assurancebehoefte te kunnen voorzien;
- De ontwikkelingen vereisen dat het niveau van beroepsuitoefening vooruitloopt op maatschappelijke normen en dat er gestuurd wordt op innovatie.

Gezien deze ontwikkelingen – en het feit dat de nu voorgestelde eindtermen op een hoog en abstract conceptueel niveau zijn geformuleerd (waarbij het IT-domein als vakgebied wordt benaderd vanuit beroepsactiviteiten en thema's) – biedt het conceptrapport opleidingsinstellingen **te veel vrijheid**. Anders dan meer gecodificeerde vakgebieden (zoals fiscale en jaarrekeningtechnische onderwerpen, die sterk leunen op gedetailleerde standaarden en wetgeving), kent het IT-domein minder vaste normen en leent het zich minder voor een benadering waarin de specifieke vakgebieden volledig zijn losgelaten. Zonder minimale gemeenschappelijke IT-kennisbasis en vastgesteld beheersingsniveau is onvoldoende geborgd dat startbekwame accountants van verschillende opleidingen over aantoonbaar gelijkwaardige en adequate IT-competenties beschikken en weten wanneer specialistische IT-auditdeskundigheid moet worden ingeschakeld.
NOREA acht het daarom noodzakelijk dat CEA **bindende implementatierichtlijnen** opstelt en hier actief toezicht op houdt.
In deze implementatierichtlijnen moet concreet invulling worden gegeven aan de volgende punten:

1. **Vaststellen van een minimale gemeenschappelijke IT-kennisbasis (baseline):** Het expliciet normeren van een minimumniveau van IT-competentie voor iedere startbekwame accountant.
2. **Onderscheiden van herkenbare deelgebieden:** Het nader uitwerken van concrete deelgebieden binnen het opleidings- en toetsprogramma, zoals IT-governance, IT-controls, data, cybersecurity, cloud en AI.
3. **Afbakenen van deskundigheid:** Het helder markeren waar de eigen IT-deskundigheid van de accountant eindigt en waar specialistische IT-auditdeskundigheid (RE) begint, inclusief concrete criteria voor de accountant om

te bepalen wanneer externe IT-deskundigheid moet worden ingeschakeld.

4. **Expliciete positionering van samenwerking:** Het opnemen van de competentie om effectief en regievoerend met IT-auditors samen te werken als expliciet onderdeel van de eindtermen en toetscriteria.
5. **Betrokkenheid van de IT-auditdiscipline:** Het formeel betrekken van de bestaande Nederlandse IT-auditdiscipline (waaronder NOREA) bij het nader uitwerken en borgen van de IT-component en de RA/RE-samenwerking in de opleidingskaders.
6. **Periodieke bewaking en innovatie:** Het voortdurend bewaken van de opleidingsuitkomsten via stakeholdertevredenheidsmetingen en het introduceren van innovatie-indicatoren waarover de opleidingen moeten rapporteren.

Opleidingsinstellingen hoeven IT niet op identieke wijze te onderwijzen, maar de implementatierichtlijnen moeten CEA in staat stellen te waarborgen dat de startbekwame accountant de IT-risico's kan inschatten, de grenzen van de eigen deskundigheid herkent en effectief kan samenwerken met IT-auditors. Dit helpt tevens om de kennis van de startbekwame accountant op een objectieve en vergelijkbare wijze te kunnen toetsen.

NOREA levert graag een actieve bijdrage aan de verdere uitwerking van deze implementatierichtlijnen.

PS. Tenslotte merken wij op dat de spelling en het woordgebruik nog niet overal consistent aansluit op de terminologie uit de relevante standaarden. Wij adviseren dit aan te passen. (voor nadere toelichting zijn wij beschikbaar)